

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV

TEXT & IMAGE

ESSENTIAL PROBLEMS IN ART HISTORY

2023 2 (16)

ТЕКСТ І ОБРАЗ:
актуальні проблеми
історії мистецтва

txim.history.knu.ua

ISSN: 2519-4801

ТЕКСТ І ОБРАЗ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ МИСТЕЦТВА

науковий електронний журнал

2023, випуск 2 (16)

Засновник: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Рік заснування: 2016

Галузь науки: історичні науки

Мови видання: українська, англійська.

Періодичність: двічі на рік

Редакційна колегія:

Геннадій Казакевич, д-р іст. наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна) – голова редакційної колегії

Петро Котлярів, д-р іст. наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна) – заступник голови редакційної колегії

Ірина Адамська, канд. іст. наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна) – відповідальний редактор

Стефанія Демчук, канд. іст. наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна) – відповідальний редактор

Ілля Левченко, магістр історії мистецтв, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна) – випусковий редактор

Наталія Бурдо, канд. іст. наук, Інститут археології НАН України (Україна)

Михайло Відейко, д-р іст. наук, старший науковий співробітник, Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна)

Володимир Дятлов, д-р іст. наук, професор, Чернігівський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка (Україна)

Наталі-Сесіль Жіну, доктор філософії, старший викладач мистецтва та археології кельтів, Університет Париж IV Сорбонна (Франція)

Ростислав Конта, д-р іст. наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна)

Олег Машевський, д-р іст. наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна)

Антоній Мойсей, д-р іст. наук, професор, Буковинський державний медичний університет (Україна)

Педро Рейес Мойя-Малено, доктор філософії, Мадридський університет (Іспанія)

Анета Павловська, доктор габлітований, професор, Інститут історії мистецтв Лодзького університету (Польща)

Андрій Пучков, доктор мистецтвознавства, професор, Національна академія мистецтв України (Україна)

Метью Ремплі, доктор філософії, науковий співробітник, факультет мистецтв Університету Масарика (Чехія)

Сергій Рижов, канд. іст. наук, доцент, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна)

Олександр Симоненко, д-р іст. наук, провідний науковий співробітник, Інститут археології НАН України (Україна)

Ігор Срібняк, д-р іст. наук, професор, Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна)

Максим Фомін, доктор філософії, старший викладач, Університет Ольстера (Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії)

Арно Штроемер, доктор філософії, професор, Університет Зальцбурга (Австрія)

Дацін Янг, доктор філософії, професор, Університет Джорджа Вашингтона (США)

Адреса редакційної колегії: 01601, Україна, м. Київ, вул. Володимирська, 60, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, історичний факультет, кафедра історії мистецтв; тел. +380442393407; e-mail: arthistory@univ.net.ua

Журнал рекомендовано до друку Вченою радою Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Протокол №17 від 29 червня 2016 р. Журнал включено до переліку наукових фахових видань з історичних наук (Наказ МОН України №374 від 13.03.2017)

ISSN 2519-4801

TEXT AND IMAGE: ESSENTIAL PROBLEMS IN ART HISTORY

scientific electronic journal

2023, volume 2 (16)

Founder: Taras Shevchenko National University of Kyiv

Year of foundation: 2016

Field of study: History

Language of publishing: Ukrainian, English.

Frequency: twice a year

Editorial board:

Gennadii Kazakevych, Dr. of Sc., Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine) – editor-in-chief

Petro Kotliarov, Dr. of Sc., Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine) – deputy editor-in-chief

Iryna Adamska, PhD, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine) – executive editor

Stefaniia Demchuk, PhD, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine) – executive editor

Illia Levchenko, MA, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine) - managing editor

Natalia Burdo, PhD, Institute of Archaeology, National Academy of Sciences in Ukraine (Ukraine)

Volodymyr Dyatlov, Dr. of Sc., Professor, Taras Shevchenko National Pedagogical University of Chernihiv (Ukraine)

Maxim Fomin, PhD, Senior lecturer, University of Ulster (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland)

Nathalie-Cécile Ginoux, PhD, Maître de conférences en art et archéologie des mondes celtes, Université Paris-Sorbonne (Paris IV) (France)

Rostyslav Konta, Dr. of Sc., Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)

Oleg Mashevskiy, Dr. of Sc., Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)

Pedro Reyes Moya-Maleno, PhD, Universidad Complutense de Madrid (Spain)

Antoni Moysey, Dr. of Sc., Professor, Bukovinian State Medical University (Ukraine)

Aneta Pawłowska, Dr. Hab., Professor, Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Łódzkiego (Polska)

Andrii Puchkov, Dr. of Sc. Professor, National Academy of Arts of Ukraine (Ukraine)

Matthew Rampley, PhD, independent scientist-researcher, Faculty of Arts, Masaryk University (Czech Republic)

Sergei Ryzhov, PhD, Associate professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)

Ihor Sribnyak, Dr. of Sc., Professor, Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine)

Arno Strohmeier, PhD, Professor, University of Salzburg (Austria)

Oleksandr Symonenko, Dr. of Sc., Senior Researcher, Institute of Archaeology, National Academy of Sciences in Ukraine (Ukraine)

Mykhailo Videiko, Dr. of Sc., Senior Researcher, Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine)

Daqing Yang, PhD, Associate Professor, The George Washington University (U.S.A.)

Editorial board address: 01601, Ukraine, Kyiv, Str. Volodymyrska, 60, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Faculty of History, Art History department; tel. +380442393407; e-mail: arthistory@univ.net.ua

The journal is published by the authority of the Academic Senate of the Taras Shevchenko National University. Decision №17. June, 29, 2016.

The journal is included in the Ukrainian list of specialized scientific publications (Ministry of Education and Science of Ukraine, decision №374. March, 13, 2017)

ISSN 2519-4801

Image on the cover: Pierre Reymond workshop, "January" plate, around 1570-1580, The Bohdan and Varvara Khanenko National Museum of Arts, Kyiv, inv. 151 BR

DOI: 10.17721/2519-4801.2023.2

ЗМІСТ CONTENTS

SPECIAL ISSUE

- Аренко О.** «January» and «June» from the Khanenko Collection: a Broad Context Surrounding Small Plates
Апенько О. «Січень» та «Червень» із колекції Ханенків: широкий контекст довкола малих тарілок 6
- Казакевич О.** Стиль і смак епохи: меню як джерело дослідження гастрономічних практик та візуальної культури довгого дев'ятнадцятого століття
Kazakevych O. Style and Taste of the Era: Menus as a Source for Research on Gastronomic Practices and Visual Culture of the Long Nineteenth Century.....28
- Бабій Н.** Густативні образи Мирослава Яремака (на матеріалах перформансів)
Babii N. Gustatory images of Myroslav Yaremak (based on the materials of performances).....41
- Петренко-Лисак А.** Візуальний есей – «Їжа (до) останнього дня»
Petrenko-Lysak A. Visual essay – «Last day food».....54

ANCIENT, MEDIEVAL AND EARLY MODERN ART

- Федосєєв Н.** Секуляризація образу Аїда та підземного царства у Стародавній Греції на прикладі вазопису
Fiedosieiev N. Secularization of the image of Hades and the underworld in Ancient Greece through the example of vase painting 74

MODERN AND CONTEMPORARY ART

- Самчук Т.** Одна із бойчукістів. Джерела до біографії Катерини Бородіної
Samchuk T. One of the Boychukists. Sources to the biography of Kateryna Borodina.....99

PRESERVATION OF CULTURAL HERITAGE

- Zubar M., Afanasieva N.** The Voids of Mariupol's Memory
Зубар М., Афанасьєва Н. Пустоти пам'яті Маріуполя 103

SURVEYS AND REVIEWS

- Качковська Я.** Динаміка і діалектика: розкриття політики біенале сучасного мистецтва (Kompatsiaris, P., 2017, The Politics of Contemporary Art Biennials: Spectacles of Critique, Theory and Art. New York: Routledge)
Kachkovska Y. Dynamics and Dialectics: Unraveling the Politics of the Contemporary Art biennale (Review on Kompatsiaris, P., 2017, The Politics of Contemporary Art Biennials: Spectacles of Critique, Theory and Art. New York: Routledge).....121

Демченко Д. «Ideology at Its Purest»: Чий модернізм? (Review on Akinsha, K., Denysova, K., Kashuba-Volvach, O. (eds.), 2022, In the Eye of the Storm: Modernism in Ukraine, 1900–1930s. London: Thames & Hudson Ltd.)	
Demchenko D. «Ideology at Its Purest»: Whose modernism? (Akinsha, K., Denysova, K., Kashuba-Volvach, O. (eds.), 2022, In the Eye of the Storm: Modernism in Ukraine, 1900–1930s. London: Thames & Hudson Ltd.).....	126
Казакевич Г. Етнографічна фотографія Йосипа Кордиша (1824-1896)	
Kazakevych G. Ethnographic Photography by Jozef Kordysz (1824-1896).....	133
Ярмоленко В. Безмежжя Федора Тетянича (Федір Тетянич. Фрипуля, 2021. Київ: Антиквар)	
Yarmolenko V. The Infinity of Fedir Tetianych (Review on Fedir Tetianych. Frypulia, 2021. Kyiv: Antikvar).....	163

**ДИНАМІКА І ДІАЛЕКТИКА: РОЗКРИТТЯ ПОЛІТИКИ БІЕНАЛЕ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА
(Kompatsiaris, P., 2017, *The Politics of Contemporary Art Biennials: Spectacles of Critique, Theory and Art*. New York: Routledge)**

Яна Качковська

***Dynamics and Dialectics: Unraveling the Politics of the Contemporary Art Biennale*
(Review on Kompatsiaris, P., 2017, *The Politics of Contemporary Art Biennials: Spectacles of Critique, Theory and Art*. New York: Routledge)**

Yana Kachkovska

The sphere of the Contemporary Art Biennale is a place where aesthetic expression and political discourse are intertwined with social engagement. In «The Politics of the Contemporary Art Biennale», Panos Kompatsiaris explores the dynamics of large-scale art exhibitions. Using a different theory, the author initiates his research by referencing the 7th Berlin and 3rd Athens Biennales. In his analysis, Kompatsiaris illustrates the transition of the biennale from simple visual art exhibitions to a platform that promotes significant socio-political dialogues. The author proposes a model of the «discursive biennial», outlining its development dynamics within a larger number of social and political movements and its alignment with the goals of the new institutionalism, aimed at the democratization of public artistic spaces. In the review, we consider Kompatsiaris' argument that articulates the «ambiguous politics» inherent in the biennale and his call for deeper engagement with local contexts to enhance the ambitions of the activists powering these events. Despite minor editorial flaws, the book contains an important text offering arguments, a theoretical framework, and case studies that significantly contribute to the discussion of contemporary art exhibitions and their relationship with socio-political narratives. This review combines book highlights with insights from various sources and a collaborative review article to provide a nuanced understanding of the intellectual terrain Kompatsiaris navigated in his exploration of the Biennale of Contemporary Art.

Keywords: *Contemporary Art Biennials, Discursive Biennial Model, Socio-Political Engagement, Art Activism.*

Трансформація біенале сучасного мистецтва була активним процесом протягом ХХ-ХХІ століть. Унаслідок цього відбувся перехід від біенале як виставки візуального мистецтва до біенале як платформи з широкою соціально-політичною участю. Ця трансформація пов'язана з декількома подіями, зокрема зростанням антиглобалістських рухів, антикапіталістичними протестами (наприклад, у Сіетлі в 1999 та Генуї в 2001) (Kompatsiaris 2017, р. 42) та виробленням теорій, які наголошують на соціальному значенні мистецтва. Він також розміщує це як частину ширшої дискусії про те, що раніше називали «новим інституціоналізмом», ініціативу прогресивно налаштованих, переважно європейських кураторів, таких як Уте Мета Бауер, Йогансен Екеберг, Чарльз Еше, Васіф Кортун, Марія Лінд і Хорхе Рібальт. Вони ставили за мету демократизацію музею сучасного мистецтва та публічної галереї як місця для зустрічей різної публіки та розкриття їхньої ролі в критиці інституцій (Roberts 2017, р. 198).

У книзі «Політика біенале сучасного мистецтва: представлення критики, теорії та мистецтва» («The Politics of Contemporary Art Biennials: Spectacles of Critique, Theory and Art») Панос Компациаріс прагне розкрити складну взаємодію між мистецтвом, політикою та суспільством у рамках масштабних виставкових проєктів. У цій рецензії я маю на меті

проаналізувати підхід П. Компаціаріса до окреслення політичних і соціальних діалогів, що переплітаються в рамках бієнале.

Книга є аналізом бієнале, де автор позиціонує їх як платформи, на територіях яких мистецькі інституції переживають напругу між інноваціями в мистецтві та політичною заангажованістю. П. Компаціаріс твердить, що сучасна бієнале ставить політичний дискурс на пріоритет над естетичною цінністю. Він припускає, що ця зміна насамперед відбулась як наслідок трансформації кураторських практик у Західній Європі та США після 1990-х років, що перевизначили традиційну роль мистецьких інституцій із простих демонстраторів мистецьких творів на активних учасників суспільного дискурсу.

У семи розділах книги дослідник представляє бієнале як глобальне культурне явище. У вступі автор висвітлює основні аргументи, цілі та теоретичні підходи, а також історію бієнале. У розділі про «Історії, цінності та суб'єктивності» він описує історію бієнале від XIX століття донині, зосереджуючись на впливі політичних, економічних та культурних контекстів. Третій розділ розкриває динаміку бієнале в 1990-х роках як місце виробництва знань та соціальної активності, тісно пов'язаних із роллю кураторів в цьому процесі. Четвертий розділ висвітлює виклики бієнале в умовах криз та впливу рухів, таких як «Оссуру». П'ятий і шостий розділи присвячені аналізу конкретних бієнале – Берлінської та Афінської – та їхньому підходу до соціальних та політичних питань. У висновку П. Компаціаріс оцінює внесок книги в розуміння бієнале як політичних платформ.

Дослідник пропонує багату методологічну основу, що полягає в поєднанні різних концептуальних та теоретичних рамок, аби проаналізувати динаміку бієнале сучасного мистецтва. Він застосовує етнографічний підхід, спрямований на децентралізацію орієнтованого на куратора фокусу, який домінує в дискурсі навколо цих подій. Компаціаріс спирається на агоністичну теорію Шанталь Муфф (Kompatsiaris 2017, p. 12-13), досліджуючи суперечливі простори мистецтва як арену для демократичних дебатів й інакомислення. Уплив таких теоретиків як Ніклас Луман (Kompatsiaris 2017, p. 34) і Жак Рансьєр, (Kompatsiaris 2017, p. 16) очевидний, оскільки автор розглядає концепції мистецтва як окремої соціальної системи, та показує, як вона відрізняється від інших суспільних структур і взаємодіє з ними. Це доповнює критичний аналіз ролі куратора, адже автор досліджує, як їхні ідеології та професійні позиції формують тематичні та ідеологічні траєкторії бієнале (Kompatsiaris 2017, p. 28). Крім того, автор розглядає кризу в бієнале у відповідь на глобальні соціально-економічні зрушення, наводячи приклади з Афінської та Берлінської бієнале, аби продемонструвати ці зміни. Поєднуючи ці різноманітні точки зору, Компаціаріс забезпечує всебічний аналіз політики, суперечностей і суспільного впливу бієнале сучасного мистецтва.

Обговорення у книзі охоплює ширший зміст у візуальній області мистецтва, яка впродовж останніх десятиліть все більше схилилась до взаємодії з соціальними, а не чисто естетичними або мистецько-історичними питаннями. Автор розкриває те, як сучасні мистецькі простори, у тому числі бієнале, стають місцями для зіштовхнення та взаємодії з нагальними соціальними питаннями, часто ігноруючи традиційні естетичні оцінки, які іноді вважаються ідеологічними або відокремленими від нагальних реальностей дня.

Книга важлива й тим, що вона розміщує появу та еволюцію «дискурсивного бієнале» у ширшому соціополітичному контексті, такому як хвиля антиглобалізації 1990-х (Kompatsiaris 2017, p. 185) та фінансові кризи кінця 2000-х. Таке тло допомагає зрозуміти читачеві рухи, які відбуваються на арені сучасних бієнале. Компаціаріс використовує поняття «дискурсивної бієнале», представляючи нам практику кураторства, яка не передбачає традиційної демонстрації творів мистецтва. Натомість «дискурсивна виставка» прагне сприяти соціальній залученості, зосереджуючись на створенні інтелектуального середовища, яке заохочує громадське втручання, рефлексію та діалог між глядачем і мистецтвом (Kompatsiaris 2017, p. 6-7). Застосовуючи цю теоретичну рамку, автор розкриває перетворення таких подій із

виставок візуального мистецтва на платформи мистецького активізму, тобто, де мистецтво здатне функціонувати як поле для політичного протесту та соціальної активності (Groys 2014, р. 1-2). Мистецький активізм зосереджений не лише на критиці мистецької системи чи загальних політичних та соціальних умов, але й на потенціалі змін цих умов за допомогою мистецтва. Це здійснюється не стільки в рамках самої мистецької системи, але за її межами, у реальному світі. Борис Гройс у своїй статті підкреслює перехід від функціональних до естетичних цінностей в мистецтві за різних політичних режимів. Він наголошує на ролі авангарду в естетизації сучасності та ставить під сумнів дихотомію між естетизацією політики та політизацією естетики (Groys 2014, р. 3-4). Цей історичний контекст життєво важливий для розуміння еволюції мистецтва як інструменту політичного вираження та критики.

У тексті також ідеться про звернення візуального мистецтва в бік залучення до соціальних проблем, що узгоджується з цілями нового інституціоналізму (Kompatsiaris 2017, р. 7), спрямованого на демократизацію публічних мистецьких просторів. Основною метою мистецьких активістів є бажання бути корисними, змінювати світ на краще, але при цьому вони не хочуть відмовлятися від своєї ідентичності як художників. Це породжує ряд теоретичних, політичних та практичних проблем, оскільки мистецтво, втілюючи активізм, перетинає межі традиційного розуміння своєї ролі в суспільстві.

У своїй роботі П. Компаціаріс виходячи з переплетіння політичних, соціологічних та антропологічних теорій, разом із власним досвідом, пропонує ґрунтовне дослідження біенале як «турнірів цінностей», що мають реальний економічний та культурний вплив.

Книга, здається, резонує з більшим академічним та практичним зусиллям демократизувати сучасні мистецькі простори та зробити їх більш чутливими до суспільних діалогів та викликів. Також варто зазначити, що дослідження є результатом тривалих наукових сходжень Компаціаріса та його тонкого розуміння взаємодії між мистецтвом та політичним активізмом. Його дослідження моделі «дискурсивного біенале» підкреслює глибокий вплив, який такі події можуть мати, як у межах, так і за межами художньої спільноти.

Компаціаріс зосереджується на 7-й Берлінській біенале та 3-й Афіньській біенале, оскільки обидві використовували гучні політичні заяви, претендуючи на перетворення своїх приміщень на простір дії, а саме простори, які представляють не лише твори мистецтва, призначені для рефлексії та самоспостереження, а й місця обґрунтованого опору та протесту (Kompatsiaris 2017, р. 18). Автор також протиставляє умови та контекст Афіньської та Берлінської біенале, у цьому порівнянні відзначається схожість очікувань щодо створення економічної цінності через культурну діяльність обох подій. Його спільні спостереження формують суть оповіді, забезпечуючи цікаву картину середовища, в якому відбувається біенале.

Ретельне відтворення Компаціаріса своїх учасницьких спостережень на 7-му Берлінському Біенале та 3-му Афіньському Біенале формує основу оповіді. Дослідження руху «Оссуру» або «dOCCUPY», (Kompatsiaris 2017, р. 60), активісти якого беруть участь у різних формах протесту та дій на біенале. Наприклад, у жовтні 2011 року активісти в Афінах протестували проти оновлення на заході ReMap, який співпрацював з біенале. На виставці Documenta 13 (2012) учасники руху «Оссуру» зайняли територію саду, перетворивши її на простір дій і протесту на три місяці. Крім того, рух «Оссуру» закликав Музей американського мистецтва Вітні перервати біенале, критикуючи її за те, що вона приносить користь колекціонерам, кураторам і корпораціям за рахунок працівників сфери мистецтва (Kompatsiaris 2017, р. 61). Ці дослідження на тлі глобальної фінансової кризи та зростання руху «Оссуру» або «dOCCUPY», пропонують лінзу, завдяки якій читач може побачити складні шляхи взаємодії між мистецтвом, активізмом та інституційною критикою.

Критика Берлінської біенале зосереджувалася на політичній ефективності біенале, особливо щодо її взаємодії з рухом «Оссуру» (Kompatsiaris 2017, р. 90). П. Компаціаріс піддає сумніву здатність біенале з її радикальною програмою реально вплинути на глибокі системні

проблеми. Виникають питання про вплив економічної могутності та інституційних зв'язків на її мистецькі ініціативи, що вказує на потенційну залежність від зовнішніх факторів. (Kompatsiaris 2017, p. 92-94)

Критика Афінського бієнале, учасники якої намагалися слідувати дискурсивній моделі, набула іншого характеру. Тут з'явилися звинувачення у спробах використання енергії активістів для створення заходу, фінансованого зовнішніми силами, такими як Deutsche Bank (Kompatsiaris 2017, p. 66) Критики зосередилися на впливі бієнале на облагороджуванні деяких районів Афін та її взаємодії з конкретними галереями та інституціями, а також на зменшенні значущості радикальної політичної теорії (Kompatsiaris 2017, p. 139).

Компаціаріс висуває вимоги, що дозволяють перетворити бієнале на щось більше, ніж набір естетичних експонатів, аби узгодити свої ідеологічні наративи з реальними практиками. Він обговорює системні кризи та «роздратування», які породжують бієнале, стверджуючи про необхідність адаптації та підтримки легітимності в мінливому соціально-політичному ландшафті.

Отже, «Політика бієнале сучасного мистецтва: представлення критики, теорії та мистецтва» Паноса Компаціаріса пропонує комплексне та критичне дослідження ролі бієнале у світі сучасного мистецтва. Досліджуючи їхній перехід до політичної участі та напругу, яку це створює в мистецькій сфері, книга дає цінну інформацію про те, як бієнале стає ареною для взаємодії мистецтва, політики та суспільства. Той спектр поглядів та дискусій, які представляє автор в книзі, робить його помітним дослідженням для дискусії про бієнале та систему сучасного мистецтва.

Список джерел та літератури

- GROYS, B., 2014, On Art Activism. *e-flux journal* (56) [Online]. Available from: <https://www.e-flux.com/journal/56/60343/on-art-activism/> [Accessed 22th November 2023].
- KOMPATSIARIS, P., 2017, *The Politics of Contemporary Art Biennials: Spectacles of Critique, Theory and Art*. New York: Routledge.
- ROBERTS, B., 2017, *The politics of contemporary art biennials: spectacles of critique, theory and art*. *Journal of Visual Art Practice* 17 (1), DOI: 10.1080/14702029.2017.1366698.

References

- GROYS, B., 2014, On Art Activism. *e-flux journal* (56) [Online]. Available from: <https://www.e-flux.com/journal/56/60343/on-art-activism/> [Accessed 22th November 2023].
- KOMPATSIARIS, P., 2017, *The Politics of Contemporary Art Biennials: Spectacles of Critique, Theory and Art*. New York: Routledge.
- ROBERTS, B., 2017, *The politics of contemporary art biennials: spectacles of critique, theory and art*. *Journal of Visual Art Practice* 17 (1), DOI: 10.1080/14702029.2017.1366698.

***Динаміка і діалектика: розкриття політики бієнале сучасного мистецтва
(Kompatsiaris, P., 2017, The Politics of Contemporary Art Biennials: Spectacles of Critique,
Theory and Art. New York: Routledge)***

Сфера бієнале сучасного мистецтва є місцем, де естетичне вираження та політичний дискурс поєднується з соціальною ангажованістю. Панос Компаціаріс у «Політиці бієнале сучасного мистецтва» розкриває динаміку масштабних мистецьких виставок. Використовуючи різні теорії автор розпочинає дослідження, звертаючись до 7-ї

Берлінської та 3-ої Афінської бієнале. Під час аналізу Компаціаріс демонструє перехід бієнале від простих виставок візуального мистецтва до платформ, що сприяють значним соціально-політичним діалогам. Автор пропонує модель «дискурсивної бієнале», окреслюючи її динаміку розвитку серед більших суспільно-політичних рухів і її узгодження з цілями нового інституціоналізму, спрямованого на демократизацію публічних мистецьких просторів. У рецензії ми розглядаємо аргументацію Компаціаріса, яка формулює «неоднозначну політику», притаманну бієнале, і його заклик до глибшої взаємодії з місцевими контекстами для посилення амбіцій активістів, властивих цим подіям. Книга, попри дрібні редагувальні недоліки, має важливий текст, де пропонуються аргументи, теоретична база і тематичні дослідження, що вносять суттєвий внесок в обговорення виставок сучасного мистецтва і їх взаємозв'язок з соціально-політичними наративами. Цей огляд поєднує виокремлення ключових тез книги з думками з різних джерел і спільною рецензійною статтею, щоб забезпечити тонке розуміння інтелектуальних територій, якими орієнтувався Компаціаріс у своєму дослідженні бієнале сучасного мистецтва.

Ключові слова: бієнале сучасного мистецтва, дискурсивна модель бієнале, суспільно-політична ангажованість, мистецький активізм.

Yana Kachkovska, Master's student, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)

Яна Качковська, студентка магістратури, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-5100-3102>

Received: 12-11-2023

Advance Access Published: December, 2023